

สายหน้า และหางช้าง

บันทึกการเดินทางเพื่อค้นหาตัวตนที่หายไป

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์

www.praphansarn.com

สายน้ำ และทางช้าง

บันทึกการเดินทางเพื่อค้นหาตัวตนที่หายไป

โดย
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

สายฟ้าและทงช้าย

© เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

บริษัท สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด

สงวนลิขสิทธิ์ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ห้ามลอกเลียนแบบส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้
มิฉะนั้นจะถือว่าละเมิดลิขสิทธิ์และมีความผิดทางอาญา

ครั้งที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2554

ครั้งที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2565

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging In Publication Data
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

สายฟ้าและทงช้าย.- - กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2554
480 หน้า.

1. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2492 2. นักประพันธ์--ไทย
3. ไทย--การเมืองการปกครอง. I. ชื่อเรื่อง.

928.95911

ISBN 978-616-510-008-3

ราคา 280 บาท

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยบริษัท สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด

222 (บุษราคัม เทอเรส สาย 2) ถนนพหลโยธิน สาย 2

แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 0 2448 0312, 0 2448 0658-9 โทรสาร 0 2448 0393

www.praphansarn.com

- ผู้ก่อตั้ง : สุพล เตชะธาดา
คณะกรรมการบริหาร : พิสุทธิ เลิศวิไล, ทพ.อดิเรก ศรีวัฒนาวงษา, บุญเลิศ สีอุไร
ศักดิ์ชัย จิราธิวัฒน์, อาทร เตชะธาดา
กรรมการผู้จัดการ : อาทร เตชะธาดา
บรรณาธิการ : ยูวดี สุวรรณดี
ภาพปก : เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ออกแบบรูปเล่ม : นพพร คงสอน
พิสูจน์อักษร : พัดชา เพ็ชรรุ่งเรือง

พิมพ์ที่ บริษัท เอ.พี.กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด

www.praphansarn.com

สนับสนุนเว็บไซต์โดย

Bangkok Bank

ธนาคารกรุงเทพ

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	7
เพียงหนึ่งฤดูร้อน	13
เก่าดอกหมากสากสีเหลือง	33
เทร้าทะเลสาบ	50
เพลงน้ำระบำเมฆ	66
ฟ้าฝนบนเกลียวคลื่น	74
เราเรียกมันว่าชีวิตที่ดี	88
ในอ้อมกอดของกู่ปา	141
เพลงเอกภพ	151
สายน้ำและทางช้าง	185
มนต์รักลูกเบ๊	213
ทางทากและสายน้ำเขียว	237
เสียบเลาะชายคาโลก	298
จิวใจโกว	356
ท่ามกลางโบราณสถาน	396
ทางป่าทางคน	407
กลางทะเลม	417
เส้นทางที่ไม่มีจุดหมาย	441

คำนำสำนักพิมพ์

งานเขียนของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่รวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้เป็นงานเก่าที่เคยถูกตีพิมพ์มาแล้วทั้งสิ้น แต่นับเป็นครั้งแรกที่ข้อเขียนดังกล่าวมารวมอยู่ในเล่มเดียวกัน

ชื่อของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นที่รู้จักกันดีในประเทศไทย ทั้งในฐานะนักเขียนและในฐานะอื่นๆ งานเขียนของเขาโดดเด่นตรงที่มีลีลาการใช้ภาษาอันงดงามและมีสไตล์เฉพาะตัวในการนำเสนอ อีกทั้งมีแง่คิดและเนื้อหามาจากประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง ถ้าไม่นับงานวิชาการและบทความหนังสือพิมพ์ที่วิจารณ์ความเป็นไปในบ้านเมืองแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่างานเขียนส่วนใหญ่ของเสกสรรค์ แยกไม่ออกจากประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของเขา

ประเทศไทยรู้จักเสกสรรค์ ประเสริฐกุลเป็นครั้งแรก ในฐานะผู้นำนักศึกษาที่มีบทบาทอย่างสูงในขบวนการระบอบเผด็จการทหารเมื่อปี 2516 จากนั้นเสกสรรค์ ในสมัยที่ยังเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้กลายเป็นคนหนุ่มที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของประเทศนี้ อย่างไรก็ตามสถานการณ์ทางการเมืองที่ผันผวน และรุนแรงได้ผลักดันให้เขาเปลี่ยนเป็นคนนอกสังคม ไปอย่างรวดเร็ว เมื่อขบวนการประชาธิปไตยของนักศึกษา และประชาชนเริ่มถูกคุกคามทำร้ายและฝายนิยมเผด็จการ มีที่ท่าจะกลับมาฟื้นฟูอำนาจของตนอีก เสกสรรค์ได้ตัดสินใจเข้าร่วมกองกำลังอาวุธปฏิวัติที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยใช้ชีวิตเป็นทหารป่า อยู่กว่าห้าปี

ปลายปี 2523 ในสถานการณ์ที่ประเทศสังคมนิยมรอบๆ ประเทศไทยขัดแย้งและรบราฆ่าฟันกันเอง เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ก็มีปัญหาขัดแย้งกับแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเช่นกัน ในที่สุดเขาได้ตัดสินใจเสี่ยงชีวิตออกมาพบกับฝ่ายรัฐบาล ด้วยความรู้สึกผิดหวังเสียใจอย่างสุดซึ้ง หลังจากนั้นไม่นานความผิดพลาดต่างๆ ที่สะสมไว้ในองค์กรก็ได้ทำให้ขบวนการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์สลายตัวลง คนหนุ่มสาวจากร่วมมหาวิทยาลัยที่เคยเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยอาวุธต่างทยอยกันกลับลงมาจากภูเขาคอนดอลีน

การออกจากปามามอบตัวกับฝ่ายรัฐและถูก
สถานการณ์บีบให้เลิกเป็นนักปฏิวัตินับเป็นบาดแผล
ใหญ่แผลหนึ่งในชีวิตของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มัน
ทำให้เขารู้สึกว่าตัวตนที่ยึดมั่นได้สูญหายไปหลายส่วน
แม้โดยภายนอกแล้ว ชีวิตของเขามีได้ตกต่ำแต่อย่างไร
หากยังคงเป็นคนมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจาก
หลายวงการ เขาเรียนจบปริญญาเอกจากต่างประเทศ
และกลายเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่เขาเคยเป็น
นักศึกษา แต่เสกสรรค์ก็ดูเหมือนจะไม่มีความสุข
กับสถานภาพเหล่านี้ เพราะสิ่งที่เขาค้นหาเป็นอะไร
บางอย่างที่อยู่ข้างใน เขายังคงตั้งคำถามต่อตัวเอง
ต่อโลกและชีวิต ในมิติของคุณค่าและความหมายอย่าง
ต่อเนื่อง เสกสรรค์ในฐานะนักศึกษาปริญญาเอกของ
มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ และต่อมาในฐานะอาจารย์
ประจำของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังคงเร่ร่อนไป
ตามป่าเขา ท้องทะเล กระทิงบางที่เลยล้ำไปถึงประเทศ
เพื่อนบ้าน เพื่อค้นหาชีวิตที่เขาทำตกหายไป

ทั้งหมดนี้เป็นภูมิหลังของงานเขียนชุดสายน้ำ
และทางช้าง ซึ่งดูผิวเผินแล้วอาจจะเหมือนสารคดี
ท่องเที่ยว ตกปลา หรือเดินป่าธรรมดามาก แต่ถ้าใครเคย
อ่านงานเหล่านี้มาก่อนก็จะรู้ว่าสิ่งที่เสกสรรค์เขียนถึง
มากที่สุดไม่ใช่ภูมิประเทศหรือเหตุการณ์ภายนอก
หากเป็น 'สนามรบ' ที่ยังคงตกค้างอยู่ข้างใน ลักษณะ

ดังกล่าวทำให้งานเขียนของเขาค่อนข้างแตกต่างจากนักเขียนไทยคนอื่นๆ และกลายเป็นเส้นด้ายที่มองไม่เห็น ซึ่งช่วยร้อยเรียงงานทุกชิ้นให้เป็นชุดเดียวกัน

เราอาจกล่าวได้ว่าเสกสรรค์ผลิตงานเขียนในแนวนี้อยู่นานกว่า 10 ปี หรือเกือบ 20 ปี ตั้งแต่ยังเรียนหนังสืออยู่ในสหรัฐอเมริกาจนกระทั่งอายุประมาณ 50 จึงเริ่มสงบลง ทั้งนี้เนื่องจากในระยะหลังเขาได้เจริญศรัทธาไปในทางพุทธธรรมและดูจะค้นพบทางออกทางจิตวิญญาณได้ชัดเจนกว่าเดิม

อย่างไรก็ดี พัฒนาการส่วนตัวของเสกสรรค์ในช่วงปลายวัยกลางคน มิได้หมายความว่าคุณค่าทางวรรณศิลป์ในงานเก่าของเขาจะลดน้อยถอยลง ในบางด้านเราคงต้องยอมรับว่างานเขียนเมื่อผลิตขึ้นมาแล้วย่อมมีเส้นทางเดินของมันเองซึ่งอาจไม่ขึ้นต่อตัวผู้เขียนเสมอไป รวมข้อเขียนชุดนี้เป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะแบบหนึ่ง ซึ่งแม้จะแตกต่างจากข้อเขียนที่สงบเย็นของเสกสรรค์ในระยะหลังๆ แต่ก็ยังคงเป็นงานที่กระทบใจผู้อ่านหลายรุ่นหลายวัยเสมอมา

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เกิดเมื่อปี 2492 ในหมู่บ้านชาวประมงปากอ่าวแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เขาจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับปริญญาโทและปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่าง

ปี 2532 ถึง 2552 เสกสรรค์ทำงานเป็นอาจารย์ประจำ
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเคยดำรงตำแหน่ง
คณบดีรัฐศาสตร์ช่วง 2536-2538

ในปี 2544 ประวัติการต่อสู้ของเขาถูกนำมาสร้าง
เป็นภาพยนตร์ซึ่งได้รับการดัดสินให้เป็นภาพยนตร์
ยอดเยี่ยมประจำปีโดยสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงฯ และ
ชมรมวิจารณ์บันเทิงฯ นอกจากนี้ในฐานะนักเขียน
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยังได้รับรางวัลศรีบูรพาในปี
2546 และได้รับการประกาศเกียรติให้เป็นศิลปิน
แห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ของปี 2552

**ด้วยมิตรภาพและความปรารถนาดี
สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น**

เพียงหนึ่งฤดูร้อน

พิมพ์ครั้งแรก : ถนนหนังสือ, กุมภาพันธ์ 2529

[1]

หมอกละมุนโรยเรียบแผ่นน้ำสีเขียว ชวนให้นึกถึงผิว
 พักแหว่งที่ถูกทิ้งจนฝ้าจับกลางไร่ร้าง ลมเข้าพาระลอกน้ำ
 พลิวเข้าหาฝั่งเป็นรูปเดือนเสี้ยว ผมรีบก้าวเท้าลงไปยืนอยู่
 ข้างกอสาหร่ายริมตลิ่ง... รู้สึกเหมือนกำลังได้รับการ
 โอบกอดจากอ้อมแขนของใครสักคน

หลายวันแล้วที่ผมตื่นก่อนแสงแรกของรุ่งอรุณเพื่อจะ
 พบว่า ตัวเองนอนอยู่คนเดียวในซอกเล็กๆ ของคฤหาสน์
 หลังใหญ่ หลังจากสลัดไล่ความเหนียวล้าจากผืนร้าย ซึ่งดู
 เหมือนจะซุกตัวอยู่ใต้หมอนทุกคำคืน ผมจะค่อยๆ รั้งม่าน
 ข้างหน้าต่างออกเล็กน้อยเพื่อแอบดูผู้มาเยือน ซึ่งเป็นกวาง
 สองแม่ลูก เธอกับเลือดเนื้อเชื้อไขชอบถือเอาพุ่มไม้ข้าง
 ห้องนอนของผมเป็นห้องอาหารส่วนตัว... จากนั้นไม่นาน

ผมก็มักจะมาเยือนอูร์ิมหนองน้ำแห่งเดิม ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองนัก

มาอาศัยอ้อมแขนของพลิวคลีนเป็นผู้ดูแลความรู้สึก เมื่อผมประกาศว่าจะเอาลูกชายคนเล็กอายุสี่เดือน มาอยู่ด้วยในต่างแดน หลายคนทำหน้าประหลาดใจ ทั้งผมและแม่ของลูกต่างมีภาระหนักหน่วงในการเรียน เวลาและเงินทองของเราก็มีอยู่อย่างจำกัด ดินฟ้าอากาศที่อเมริกา ก็แสนทารุณ ไม่มีเหตุผลอันใดที่จะหอบลูกน้อยตื่นเท่าใบพุทรา มาด้วย ปู่ย่าตายายที่เต็มใจรับเลี้ยงดูก็มีอยู่หลายคน

“ไม่รู้จะเรียนไหวหรือเปล่า...” เมียผมทักด้วยความกังวล

“แม่เลี้ยงให้เอามั้ย รับรองไม่โกง” แม่ยายของผมเอ่ยขึ้นด้วยความเป็นห่วง

แต่ผมไม่ฟังเสียงใครทั้งสิ้น เมื่อได้เวลาเดินทางกลับอเมริกา ผมก็มัดลูกขึ้นหลัง เดินขึ้นเครื่องบินอย่างดีอกดีใจ เราสามคนพ่อแม่ลูกรอนแรมข้ามขอบฟ้ามหาสมุทรมาจนถึงอิทากะ เมืองเล็กๆ อันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ วันที่เครื่องบินร่อนลงที่นิวยอร์กนั้นตรงกับวันที่ 24 ธันวาคม 2527 ก่อนคริสต์มาสเพียงวันเดียว

ไม่มีใครเข้าใจว่าทำไมผมต้องพาลูกมาด้วย

เช่นเดียวกับการเนรเทศตัวเองมายังคอร์เนลล์ เมื่อหลายปีก่อน เรามาถึงอิทากะกลางฤดูหนาว และไม่นานก็พบว่าทางทุกสายไม้ทุกต้นถูกปกคลุมด้วยสีขาวของปุยหิมะ สิ่งแรกที่จะต้องจัดการคือหาชุดกันหนาวหนาเตอะให้

ลูกสิงห์ สมาชิกคนล่าสุดของครอบครัว จากนั้นก็ซื้อเก้าอี้เด็กสำหรับติตทรยนต์ เพื่อให้เจ้าหนูนั่งไปไหนมาไหนด้วยกัน กฎหมายของรัฐนิวยอร์กบังคับไว้ว่า เด็กอายุต่ำกว่าห้าขวบนั่งรถ จะต้องมียี่นั่งพิเศษเป็นเก้าอี้นิรภัย

นักศึกษาระดับปริญญาโทและเอกหลายคนมีครอบครัวแล้ว บางคนมีลูกโตเป็นวัยรุ่น แต่พอยังหิวกระเพาะไปเข้าห้องเรียนทุกวัน บางคนเป็นข้าราชการประเทศโลกที่สาม กว่ารัฐบาลจนๆ จะหาเงินส่งมาเรียนต่อเมืองนอกได้ อายุอานามเพื่อก็นั้นหลักสี่ไปแล้ว บางคนมาตอนแรกตัวเปล่ากระเพาะไปง แต่อยู่ๆ ไปเกิดพบรักกลางกองหนังสือเรียนไม่ทันจบก็เกิดหน่วยเล็กหน่วยน้อยกระจอกแงไปหมด นอกจากนี้ก็มีบ้างเหมือนกันที่ไม่อยากกลับไปประเทศตัวเอง พอหาแม่พันธุ์ได้ก็ทำการผลิตหัวปีท้ายปี เพื่อจะอาศัยสัญชาติอเมริกันของลูกเต้าเป็นวีซ่าถาวร

เราสนิทสนมกับนักศึกษาครอบครัวหนึ่งซึ่งสามีเป็นชาวอเมริกันและภรรยาเป็นชาวจีนสิงคโปร์ ครอบครัวนี้มีลูกเล็กๆ สองคน และมีคนช่วยเลี้ยงเป็นหญิงสาวชาวไต้หวัน เธอเป็นอีกคนหนึ่งติดตามพ่อเจ้าประคุณสามีมาโดยตัวเองไม่ได้เรียนด้วย อาชีพหลักของหญิงสาวในฐานะนี้คือรับจ้างเลี้ยงลูกให้ผู้ที่เป็นักศึกษาทั้งผัวทั้งเมีย

เราเอาเจ้าสิงห์ไปฝากเลี้ยงร่วมกับลูกๆ ของจอห์นและมิงฟง

พี่เลี้ยงของเด็กสามคนชื่อหลานหลาน เธอพูดภาษาอังกฤษได้แค่สองสามคำ และสื่อสารกับลูกของมิงฟงโดยอาศัยภาษาจีนเป็นหลัก เธอดูแลลูกๆ ของสองครอบครัว

อาทิตย์ละสามวัน อีกสองวัน ผมต้องเอาเจ้าสิงห์ไปฝากพี่เลี้ยงอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นชาวไต้หวันเหมือนกัน

เวลาผ่านไปได้ไม่ถึงสัปดาห์ หลานหลานกับอกผานมิงฟงมาว่า ดูเด็กพร้อมกันสามคนไม่ไหว เห็นจะต้องคืนเจ้าสิงห์มาให้เราเลี้ยงกันเอง ผมกับมิงฟงปรึกษากันเพื่อค้นหาสาเหตุว่าทำไมเธอจึงไม่ต้องการเลี้ยงลูกสิงห์ ในที่สุดก็สรุปเอาว่า บางทีเธอคงไม่พอใจที่เราเพิ่มค่าแรงให้อีกชั่วโมงละเหรียญเดียว ขณะที่เธอได้รับจากครอบครัวจอห์นกับมิงฟงชั่วโมงละสามเหรียญ สำหรับการดูแลเด็กสองคน

แต่หลานหลานปฏิเสธเด็ดขาด ว่าปัญหาไม่ใช่เรื่องนี้ เราจึงต้องเงี้ยบ เพราะถ้าพูดมากไปเธออาจจะคิดว่าเราดูถูกมองเธอเห็นเงินเป็นพระเจ้า ซึ่งคนเอเชียจำนวนไม่น้อยถือว่านั่นเป็นความคิดที่ต่ำช้า อย่างไรก็ตาม หลังจากมิงฟงส่งภาษาแมนดารินกับเธออยู่หลายรอบ หลานหลานก็ใจอ่อนยอมเป็นพี่เลี้ยงเจ้าสิงห์ต่อไป ผมกับมิงฟงตกลงกันว่า ถึงวันจ่ายเงินจะคิดให้เธอเพิ่มขึ้นเป็นชั่วโมงละหนึ่งเหรียญห้าสิบเซ็นต์ อย่างน้อยเพื่อเป็นสินน้ำใจ

ผมทำตามที่ตกลงกันไว้ และทันทีที่หลานหลานรับเช็คไปดู เธอก็ละล้าละลักออกมาเป็นภาษาอังกฤษอันกระต่อนกระแท่นเต็มที

“เงินไม่ปัญหา... เงินไม่ปัญหา... หนึ่งดอลลาร์หนึ่งนาฬิกา ไม่เพิ่ม ไม่เพิ่ม” เธอพยายามคืนเช็คให้ โชคดีที่มิงฟงไม่ได้อยู่ตรงนั้นด้วย ผมจึงแกล้งทำเป็นพูดภาษาอังกฤษยาวๆ จนเธอตอบกลับมาไม่ได้ และต้องรับค่าแรงอัตราใหม่เอาไว้ก่อน

วันนั้นผมอุ้มลูกสิงห์ขึ้นรถกลับบ้านด้วยความรู้สึก
สับสนปนเปยุ่งไปหมด วูบหนึ่งก็ละอายแก่ใจที่ประเมิน
คนอื่นต่ำเกินไป อีกวูบหนึ่งก็ปลื้มปิติที่ได้สัมผัสความอบอุ่น
บางอย่างท่ามกลางอากาศที่หนาวทารุณ จากนั้นเป็นต้นมา
เจ้าสิงห์ก็กลายเป็น ‘ซึ้งซึ้ง’ ของหญิงสาวจากใต้หวัน และ
เป็น ‘ต๊ต๊’ ของเด็กลูกครึ่งสิงคโปร์อเมริกันอีกสองคน

มิงฟังบอกเราว่า คำแรกนั้นแปลว่าดวงดาว ส่วน
คำหลังหมายถึงน้องชายคนเล็ก

[2]

แม่เจ้าสิงห์เรียนระดับปริญญาเอกเป็นเทอมแรก
ความที่เป็นนักเรียนใหม่และนักเรียนทุนของคอร์เนลล์ ทำให้
เธอจำต้องทุ่มเทออย่างมากให้กับภาระจากห้องเรียน ปกติ
แล้วพี่เลี้ยงทั้งสองคนจะคืนลูกให้เราเวลาบ่ายสามโมง ผม
เป็นคนไปรับลูกมาเลี้ยงต่ออีกสองชั่วโมง เพื่อให้ผู้เป็นแม่มี
เวลาศึกษาเพิ่มขึ้น

สิ่งที่ผมทำเป็นประจำก็คือ วานพี่เลี้ยงขงนมให้หนึ่ง
ขวดเต็มๆ ผมจะพกมันไว้ในกระเป๋าเสื้อกันหนาว เอาเจ้า
สิงห์ใส่เป้สะพายหลังแล้วเดินท่อมๆ ไปตามร้านรวงต่างๆ
บางที่ก็วนไปวนมาอยู่ในซอกปิ้งมอลล์ซึ่งมีอยู่สองสามแห่ง
ในอิทากะ ครั้นเหนื่อยนัก สองพ่อลูกก็ยึดมุมใดมุมหนึ่งใน
ศูนย์การค้าเป็นที่นั่งพัก ผู้คนที่ผ่านไปมามักจะยิ้มอย่าง
เอ็นดู เมื่อเห็นผมเอาเด็กอ้วนวางไว้บนตักพร้อมกับควักขวด
นมจากกระเป๋าเสื้อมาจ่อใส่ปาก

เราไม่มีที่อื่นจะไป นอกจากตระเวนอยู่ในสถานที่

แบบนี้ ขึ้นไปเดินเล่นอยู่ตามถนนหรือสวนสาธารณะก็เท่ากับเป็นการทำอัตวินิบาตกรรมทั้งพ่อและลูก ภายใต้คุณหมุมที่ต่ำกว่าจุดเยือกแข็งหลายองศา ผมเดาเอาว่าเราสองคนคงสิ้นลมภายในไม่เกินครึ่งชั่วโมง

เมื่อได้เวลาห้าโมงเย็น ผมก็เอาลูกมัดไว้ในรถ แล้วขับไปรับคนเป็นแม่จากมหาวิทยาลัย พอมาถึงบ้านหญิงสาวของผมนั้นก็จะเปลี่ยนเสื้อผ้าเช็ดตัวให้เจ้าเด็กอ่อน ส่วนผมนั้นเข้าครัวหุงข้าวต้มปลาห่ออะไรไว้กินกัน

ในระยะเวลาที่เจ้าสิงห์ยังเล็กนัก ผมจะเป็นฝ่ายรีบกินข้าวด้วยอาการเหมือนกับคนตายอดตายอยากมาแรมปี พอกินเสร็จก็รับลูกมาอุ้ม ให้แม่มันเป็นฝ่ายกินบ้าง เมื่อเวลาผ่านไปเดือนสองเดือน เจ้าสิงห์เริ่มยืน เกาะโน่นเกาะนี้ได้ เราก็หารถลูกล้อให้นั่ง ซึ่งเป็นที่พอใจของเด็กชายร่างอ้วนยิ่งนัก เพื่อนใช้เท้าถีบเข้าออกในครัว หน้าตามอมแมมไปด้วยข้าวสุกบ้าง กล้วยหอมบ้าง และบางทีก็เป็นลูกพีชลูกพลัม สุดแต่ที่จะหาได้

หากพ่อแม่ถือโอกาสใช้เสรีภาพนี้กินข้าวเพลินเกินไปก็อาจจะมีมืออ้วนๆ บ๊อมๆ เหมือนมือหมีเอี่ยมขึ้นมาบนโต๊ะอาหาร แล้วคว้าอะไรก็ได้ที่อยู่ใกล้ที่สุด ถ้าห้ามหรือหาอะไรส่งให้ไม่ทัน ก็อาจได้เห็นข้าวทั้งจานหล่นเพลิงไปกองอยู่กับพื้น

โดยทั่วไปผมจะเป็นคนล้างชามหลังอาหารเย็น และหลังจากนั่งสูบบุหรี่หรือดูข่าวทีวีได้สักครู่ แม่เจ้าสิงห์ก็จะแยกไปทำงาน ถ้าเจ้าตัวน้อยไม่หลับช่วงนี้ ก็เป็นหน้าที่ของ

ผมที่จะเล่นด้วยหรือเป็นคนพาไปนอน ซอกมุมที่ลูกชายผมชอบที่สุดก็คือที่นอนของเขา กับแม่ซึ่งแคบเกินไปที่จะรองรับผมไว้อีกคนหนึ่ง ก่อนจะหลับ เจ้าเด็กอ้วนจะกลิ้งไปมาไม่หยุดหย่อน บางทีก็พึมพำไม่เป็นภาษาอยู่คนเดียว พอผมจับได้ว่างวงเต็มที่แล้วก็เอาตัวมานอนพาดแขน โดยใช้แขนอีกข้างโอบกอดไว้ เมื่อได้ยินเสียงหายใจสม่ำเสมอ ก็เป็นอันใช้ได้ จับพลิกคว่ำค่อยๆ ถอนแขนพ้อออกแล้วห่มผ้าให้เป็นจบบิธ

ในขณะที่มองลูกหลับคุดคู้อยู่นั้น ผมมักเกิดความใฝ่ฝันขึ้นมาหลายอย่าง

ผมฝันว่าโลกของลูกเราจะเป็นโลกแห่งมิตรภาพและสันติสุขมากกว่าโลกที่ผมพบเผชิญ... ผมฝันถึงชายหนุ่มสองคนที่รู้จักความรักอันกว้างขวาง และลึกซึ้งกว่าการรักเพศตรงข้ามหรือญาติมิตรในวงจำกัด รู้จักสุดลมหายใจร่วมกับเสียงนกร้องและธารน้ำไหล โดยไม่ลืมนึกว่าความเป็นมนุษย์นั้นมีศักดิ์ศรี และคุณค่าสูงกว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั่วไป

ในมุมเล็กๆ ของความฝันเหล่านี้ ผมเห็นชายชราคนหนึ่งยืนมองอยู่ด้วยแวตาลี้มปีติ แม้ว่าดวงตาคู่นั้นจะแปดเปื้อนไปด้วยริ้วรอยจากชีวิตที่ผ่านมา

[3]

เราสามคนมาพำนักอยู่ที่บ้านหลังใหญ่ห่างจากตัวเมืองและมหาวิทยาลัยประมาณสามไมล์ จริงๆ แล้วผมอยากจะเรียกมันว่าคฤหาสน์ เพราะมันเป็นบ้านขนาด

ใหญ่โตโอฬารจริงๆ แม้ว่าจะมีชั้นเดียว แต่ก่อขึ้นด้วยหินตัดเหมือนปราสาทราชวัง บริเวณรอบๆ กว้างขวาง มีสระว่ายน้ำ น้ำ สนามหญ้า และป่าละเมาะอยู่ด้านหลัง บ้านหลังนี้ตั้งอยู่บนเนินเขาที่ก่ตัววันออกเฉียงเหนือของอิทากะ เมื่อมองจากหน้าต่างห้องนั่งเล่น จะเห็นทะเลสาบคาญกาแผ่กว้างเป็นสีเขียวขยงอยู่ไม่ไกลนัก

เจ้าของบ้านคืออาจารย์ยอร์จ เคชินกับภรรยา ท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหนึ่งในสาม ซึ่งคอยดูแลมทางด้าน การเรียน ทั้งสองมีโครงการไปค้นคว้าหาข้อมูลทีสังคโปร์ และอินโดนีเซียเป็นเวลาแปดเดือน เมื่อรู้ว่าเราจะกลับมาเรียนต่อก็เอ่ยปากฝากฝังให้ช่วยดูแลบ้าน พร้อมกับหมาวัยชราอีกตัวหนึ่ง ซึ่งเปรียบได้ดั่งบุตรบุญธรรมของครอบครัวนี้

สองสามีภรรยานับว่าเป็นผู้ที่รักและเมตตาสัตว์ เป็นอย่างยิ่ง ในฤดูหนาวเขาจะเตรียมอาหารไว้เลี้ยงนก สรรพพัดชนิดซึ่งหากินลำบากในสภาพดินฟ้าอากาศทารุณ แสนเขี้ย นอกจกนั้นก็ยังเตรียมข้าวโพดแห้งไว้อีกหลาย กระสอบเพื่อเลี้ยงกวางป่าในละแวกนั้น กวางเหล่านี้จะมี สวัสดิการมั่นคงจนกว่าหิมะละลายและหญ้าเขียวแทงยอด ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อทั้งคู่เดินทางออกจากสหรัฐฯ หน้าทีทั้งหมดจึง ตกเป็นของผม

บรรดานกน้อยทั้งหลายนั้นแวะมาอย่างตรงต่อเวลา ตอนเช้าตรู่ กระโดดขึ้นกระโดดลงยังตู้ใส่อาหารซึ่งเรา แขว่นไว้กับต้นไม้ข้างบ้าน สมาชิกส่วนใหญ่มักจะเป็น

นกกระจอกซึ่งสะสมไขมันสำหรับหน้าหนาวจนตัวอ้วนกลมเหมือนลูกเทนนิส นอกจากนี้ก็มีบลูเจย์ผู้ไว้จุก และห่อร่างอยู่ในชุดสีฟ้า และที่ขาดไม่ได้คือคาร์ดินัล ซึ่งเป็นนกหัวจุกขนแดงไว้เคราดำ รายหลังนี้ออกจะมีปัญหามากกว่าใครเพื่อน เนื่องจากถือตัวว่าเป็นนกที่สวยงามมีสีสดชัด จึงชอบมาลโฉมตัวเองในกระจกหน้าต่าง บางวันก็บินมาชนกระจกตายไปด้วยอาการหลงใหลในรูปร่างของตนเอง

“มันเคยกระทั้งเมกเลิฟกับเงาตัวเอง” มาตามเคซินบอกกับผม

ในช่วงที่ครอบครัวเคซินยังไม่ได้ออกจากอิทากะมีคาร์ดินัลสาวตัวหนึ่งบินมาชนกระจกตาย ผมได้รับมอบหมายเป็นคนเอาศพไปทิ้ง ขณะที่ลุยหิมะเข้าไปในพุ่มไม้อันปราศจากใบนั้น ผมรู้สึกสลดใจขึ้นมา จึงเอาร่างของหล่อนวางไว้บนกิ่งไม้ จัดมุมและท่าทางให้คล้ายกับกำลังนอนหลับ ลมหนาวจากขั้วโลกคงรักษาร่างน้อยๆ นั้นไว้ไม่ต่ำกว่าสองสามเดือน

เมื่อเดินจากมา ผมอดแปลกใจไม่ได้ว่าทำไมหญิงสาวหลายคนเหลือเกินต้องจากโลกนี้ไป ด้วยสาเหตุใกล้เคียงกัน

กวางที่มารอกินข้าวโพด ส่วนใหญ่เป็นกวางตัวเมีย ส่วนตัวผู้ไม่รู้หายไปไหน บางทีอาจจะระวังภัยเพราะรู้ว่าตนมีสิ่งที่มนุษย์ต้องการ แต่ผมเชื่อเหลือเกินว่าคงแอบซ่อนอยู่ใกล้ๆ นั้น และอาจออกมากินอาหารกลางดึกเมื่อคิดว่าจะปลอดภัยแล้ว ปกติผมจะให้ข้าวโพดกวางตอนเย็นเกือบจะค่ำ ถ้าวันไหนติดธุระเข้าไป เพื่อนก็จะออกมาเดินทวงเต็มไปหมด หากเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น ผมก็ต้องรีบวางมือจากทุก

สิ่งทุกอย่างเพื่อยกข้าวโพดไปแจก

บางครั้งผู้ให้ก็เหมือนทาสติดหนี้ ถ้าไม่ให้ตัวเองเป็น
ฝ่ายไม่สบายใจ

หมาของอาจารย์ที่มอบให้เราช่วยดูแลชื่อนายซุก หรือ
เรียกอย่างเอ็นดูหน่อยก็ซุกก็ อายุอานามปาเข้าไปสิบสามปี
แล้ว เขาว่าถ้าเทียบเคียงกับอายุคนก็เท่ากับประมาณ 70
หรือ 80 ปี มันเป็นหมาพันธุ์ซาโมเย ตัวโตเกือบเท่าลูกวัว
มีขนสีขาวเป็นปุยหนา หน้าตาออกไปทางจัมลัมเหมือนกับ
หมาตุ๊กตา

เจ้าซุกแก่แต่อายุ ส่วนนิสัยใจคอเหมือนเด็กเล็กๆ
มันถือตัวว่าเป็นลูกชายคนเดียวของบ้าน ฉะนั้นจะต้องเป็น
ศูนย์กลางของความสนใจ เมื่ออาจารย์เคอีนกับคู่ชีวิตไม่อยู่
ก็มาเรียกร้องเอากับผมและแม่เจ้าสิงห์ โดยพื้นฐานแล้ว
หน้าที่ของผมคือให้อาหารวันละสองมือ และพาไปเดินลุย
หิมะเป็นการออกกำลังกาย ส่วนเมียผมทำหน้าที่เสริมสวย
คือแปรงขนให้ประมาณอาทิตย์ละครั้ง

แต่เจ้าซุกมักไม่ค่อยสบายอารมณ์กับบริการเพียงเท่านี้
อยากให้เราไปกอดรัดพิดเหวี่ยง เหมือนกับตอนที่เจ้านาย
ที่แท้จริงอยู่ด้วย ทุกครั้งที่เราเล่นกับลูกหรืออุ้มสิงห์เดินไป
เดินมาอยู่ในบ้าน เจ้าซุกจะแสดงอาการไม่พอใจออกมา
อย่างออกนอกหน้า เริ่มต้นด้วยการครางหงัดหงาด หรือไม่ก็
วิ่งไปคาบห่วงยางมายื่นให้เราเล่นซุกเยือกกับมัน เมื่อเราไม่
สนใจ ซึ่งจริงๆ แล้วก็คือไม่มีเวลาไปเอาใจ มันก็จะเห่าและ
เห่าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง สายตาก็ชำเลืองดูว่าเมื่อไรเราจะ
หันไปมอง

กระทั่งแน่ใจว่าเราไม่เล่นด้วยจริงๆ นั่นแหละ มันจึง
เสียบไป

เมื่อลูกของเราโตขึ้นมาพอที่จะคลานไปไหนมาไหน
หรือไถรถลูกล้อของเขาไปได้ตามซอกมุมต่างๆ ของบ้าน
ความสุขของนายชุกก็ยิ่งเลื่อนหายไป เจ้าสิงห์กลายเป็นคน
ที่มันกลัวที่สุด เพราะเพื่อนไม่พูดพล่ามทำเพลง เห็นชุกก็
นอนอยู่ตรงไหนก็ไถรถพุ่งเข้าไปหาอย่างรวดเร็ว มือเอื้อม
คว้าหางดึงเต็มแรง ถ้าเราห้ามไม่ทัน ก็จะได้เห็นภาพเจ้าชุก
พาร่างอ้วนใหญ่วิ่งหนีเจ้าสิงห์อย่างอึดอัดยัดเยียดเป็นที่น่าขบขัน

หลังจากนั้น... การแสดงความอิจฉาอย่างออกนอก
หน้าก็ลดลง

[4]

คนอเมริกันส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องมีปริญญา เพราะ
ระบบเศรษฐกิจของเขาเปิดพื้นที่ให้กับผู้ทำงานทุกประเภท
ช่างพิตอาจจะมีค่าแรงเท่ากับศาสตราจารย์ คนขับรถ
บรรทุกกินเงินเดือนสูงกว่าบรรณารักษ์ห้องสมุด และเจ้า
หน้าที่ของรัฐจำนวนไม่น้อยมีรายได้ต่ำกว่าช่างซ่อมพิมพ์
ดีด... แรงงานกายหรือแรงงานสมองไม่สำคัญ ที่สำคัญก็คือ
ไร้ฝีมือหรือมีฝีมือ

ด้วยเหตุนี้ เด็กอเมริกันที่เรียนหนังสือชั้นปริญญาเอก
จึงมีอยู่เพียงน้อยนิด และระดับปริญญาโทยังมีเพียงนับหัว
ได้ อย่างคณะรัฐศาสตร์คอร์เนลล์ที่ผมสังกัดมีนักศึกษา
ปริญญาเอกอยู่ปีละสิบกว่าคน ปริญญาโทไม่เกินสามสี่คน
สำหรับกลุ่มหลังนี้ เกือบทั้งหมดเป็นชาวต่างประเทศ เพราะ

คนอเมริกันเองไม่ถือว่าปริญญาโทจะช่วยให้แตกต่างจากคนอื่นมากนัก

คนที่มาเรียนปริญญาเอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มักจะมีเป้าหมายเหมือนกันหมด คือเป็นครูอาจารย์ในอนาคต ทางมหาวิทยาลัย ก็ยึดถือจุดหมายนี้เป็นหลัก จึงบังคับให้นักศึกษาแต่ละคน ฝึกสอนอย่างน้อยคนละหนึ่งเทอม แต่แม้กระทั่งคนเรียนทาง วิทยาศาสตร์ก็เถอะ เมื่อเรียนจบแล้วส่วนใหญ่ก็ใช้ชีวิตสอน หนึ่งสื่อ หรือค้นคว้าหาสูตรมหัศจรรย์อยู่ในห้องทดลองของ สถาบันการศึกษา

ทางมหาวิทยาลัยเอง อย่างน้อยที่สุดเท่าที่ผมเห็นใน คอร์เนลล์ จะถือว่าการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นแหล่ง ลงทุนในชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย เพราะถ้าพวกที่เรียนจบ แล้วไปเขียนตำรา ก็คงหนีไม่พ้นที่จะใส่ไว้ในประวัติผู้เขียน ว่าเรียนจบจากที่นั่นที่นี่ หรือถ้าเป็นนักวิทยาศาสตร์สามารถ ค้นคว้าอะไรได้สำเร็จ มหาวิทยาลัยก็จะพลอยมีหน้ามีตา ไปด้วย

ดังนั้นนักศึกษาปริญญาเอกทุกคนจึงได้รับการ สนับสนุนทางการเงินไม่รูปใดก็รูปหนึ่ง ผมยังไม่เคยเห็น นักศึกษาคนไหนต้องจ่ายค่าเทอมตั้งแต่ต้นจนจบ อย่างมาก ก็จ่ายแค่ปีแรก ขณะที่มหาวิทยาลัยยังไม่แน่ใจว่าเพื่อนจะ ไปรอดหรือเปล่า และเมื่อลงทุนถึงขนาดนี้ นักศึกษาแต่ละ คนก็就会被เคี่ยวอย่างถึงที่สุด เพื่อให้บรรลุความเป็นเลิศ ทางวิชาการ

หากเรียนไม่ไหวก็ต้องออกไป

ระบบของคณะรัฐศาสตร์ที่เราสองคนสังกัด กำหนดไว้ว่า คณาจารย์จะร่วมกันประเมินนักศึกษาแต่ละคนทุกปี นักศึกษาปริญญาเอกที่ได้คะแนนเฉลี่ยระดับปีจะถูกเชิญออกจากโครงการ หรืออย่างกรณาก็ให้เรียนเพียงแค่ปริญญาโท ผู้ที่มีผลการเรียนสูงกว่านั้นจะได้รับอนุมัติให้สอบเป็นสำรองปริญญาเอกเมื่อเรียนอยู่ปีสอง หรือปีสาม ต่อจากนั้นก็ให้เขียนวิทยานิพนธ์

ถ้าสอบสองครั้งไม่ผ่าน ก็ต้องถูกเชิญออกจากมหาวิทยาลัยไปเลย

สภาพเช่นนี้ทำให้แม่เจ้าสิงห์ต้องเรียนหนังสือเหมือนคนบ้า เพราะนอกจากจะกลัวถูกไล่ออกให้อายหน้าชาแถมแล้ว ยังต้องคอยรักษาผลการเรียนให้ดีเยี่ยมเพื่อคงฐานะนักเรียนทุนเอาไว้ด้วย หากผลการเรียนต่ำลงมากกว่าที่ควร ก็เป็นอันเสียทั้งเงินทั้งศักดิ์ศรี

แต่ความเป็นแม่ก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่พ่อจะทำแทนได้ทั้งหมด แม้ว่าผมจะหยุดเขียนวิทยานิพนธ์ไปแล้วโดยปริยาย เจ้าเด็กอ้วนก็ไม่ได้ยอมรับเหตุผลข้อนี้มากำหนดเวลาให้สอดคล้องกัน เวลาเจ้าสิงห์ร้องหาแม่ ไม่ว่าจะผมหรือไอ้ซุกก็ไม่มีสิทธิ์ทำให้มันเงียบได้ บางที่เราสองคนนั่งอ่านหนังสืออยู่ตึกดินค้อนคิน ได้ยินเสียงอ้อแอ้ดังขึ้นในมุมมืด หันไปดูก็พบว่าตัวอ่อนของเราคลานออกมาจากห้องนอนตั้งแต่เมื่อไรก็ไม่รู้ คนเป็นแม่ทนไม่ไหวก็ต้องรีบวิ่งไปอุ้มและหลังจากนั้นอีกสองชั่วโมงจึงจะได้กลับมาทำงานต่อ

ในวันเสาร์อาทิตย์ เราไม่มีคนทำหน้าที่พี่เลี้ยงก็ต้องผลัดกันดูแลลูกจนกว่าวันจันทร์จะกลับมาอีก บางครั้งก็

ผลัดกันดูแลลูกคนละชั่วโมงจนกว่าจะหลับกันไปทุกฝ่าย และเมื่อคนหนึ่งอุ้มลูก ก็ไม่ใช่ว่าอีกคนจะได้อ่านได้เขียนตามความต้องการเสมอไป อาจจะต้องช่วงชิงเวลาสำหรับหุงข้าว ล้างชาม เก็บกวาดบ้านช่อง หรือทำธุระส่วนตัวที่ไม่อาจให้ใครทำแทนได้

ผลที่ออกมาก็คือ รายงานชิ้นแรกของแม่เจ้าสิงห์ได้เกรดซี การศึกษาระดับปริญญาเอกไม่มีที่ว่างสำหรับผู้เป็นแม่คน โดยเฉพาะคนที่เป็แม่เจ้าสิงห์

วันนั้น อีกไม่นานก็จะถึงฤดูใบไม้ผลิ หลังจากเด็กอ้วนหลับไปแล้ว หญิงสาวของผมนั่งคลานเข้ามาซุกไหล่ผมเงียบบๆ ยังไม่ทันได้พูดอะไรกัน เธอก็ร้องไห้ออกมาอย่างสุดกลั้น

“พี่ช่วยอะไรได้บ้าง” ผมถามเบาๆ

“ไม่” เธอตอบเสียงอู้อี้แล้วสะอึกสะอื้นต่อไป

ผมขมวดคิ้วครุ่นคิดอย่างหนัก ปัญหามันไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เพียงว่าเด็กนักเรียนคนหนึ่งเสียใจที่ได้คะแนนต่ำ แต่เบื้องหน้าผมยามนี้ คือหญิงสาวที่ถือว่าตัวเองมีความสามารถไม่แพ้ผู้ชายคนใด แต่กลับมาพ่ายแพ้ในสมรภูมิล็กๆ เพราะพันธะของเพศแม่ และคนสองคนที่กำลังซุกกันอยู่มุมห้องอันหนาวเย็นเยือกนี้ก็ไม่เหมือนนักเรียนทั่วไป แต่คือผู้ที่ซึมซาบลงมาจากขุนเขาเพื่อค้นหาชีวิตส่วนที่หล่นหายไป...

เราจะแพ้อีกครั้งหนึ่งจริงๆ หรือ

“พี่ตัดสินใจให้เอาไหม” ผมเอ่ยขึ้นในที่สุด

“ตัดสินใจอะไร” แม่เจ้าสิงห์เงยหน้าขึ้น

“ส่งสิงห์กลับ” พูดได้แค่นั้นแล้ว ผมก็พูดอะไรต่อ

ไม่ออก

“พี่ไม่คิดถึงลูกเหรอ พี่เป็นคนอยากเอาสิงห์มา”

ผมมองไปทางอื่นขณะบริเวณรอบๆ ตัวเงียบสงัด

วันรุ่งขึ้น ผมไปรับลูกสิงห์จากพี่เลี้ยงตามเวลาปกติ
วันนี้ผมไม่อยากพาลูกไปเตร็ดเตร่ตามซอกปั้งมอลด์ แต่
พากลับมาเลี้ยงที่บ้าน เพื่อรอเวลาให้คนเป็นแม่เลิกเรียน
หลังจากเช็ดตัวเปลี่ยนผ้าอ้อมให้เรียบร้อยแล้ว ผมก็ส่ง
แอปเปิ้ลให้ลูกหนึ่ง เจ้าหนูน้อยพยายามแทะแต่ไม่สำเร็จ
เพราะเปลือกแอปเปิ้ลมันเหนียวเกินไป สุดท้ายผมต้องแทะ
เปลือกออกส่วนหนึ่งแล้วส่งให้เจ้าเด็กอ้วนใช้ฟันจอบสามซี่ที่
กัดหูดออกมาได้ชิ้นหนึ่ง ก่อนจะเคี้ยวแก้มตุ่ยพร้อมกับยิ้ม
ให้พ่ออย่างดีใจ

ผมกอดลูกไว้แน่นกว่าทุกวัน

[5]

มันเป็นความรู้สึกเดียวกันกับที่เกิดขึ้นกับผมประมาณ
ครึ่งปีก่อนหน้านั้น เมื่อเราสองคนพาลูกสิงห์ขึ้นรถไฟไป
เยี่ยมพี่ชายกับตายายของเขาที่จังหวัดตรัง วันที่เราจะเดิน
ทางกลับกรุงเทพฯ ลูกข้างหรือแทนไทได้เข้ามาหาผมใน
ห้องนอนแต่เข้าตรู่ สำนึกของเด็กวัยหกขวบบอกเขาว่า วันนี้
การพลัดพรากกำลังเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

เจ้าข้างเข้ามานั่งเงียบๆ ข้างผมขณะแม่ของเขากำลัง
สาละวนอยู่กับการเลี้ยงดูลูกสิงห์ในห้องอื่น ผมรู้สึกว่
ลูกชายคนโตมีอาการผิตสังเกตจึงชวนคุยขึ้นก่อน

“รู้มั้ย วันนี้พ่อกับแม่จะกลับกรุงเทพฯ แล้ว”

“มันเศร้าร้านะพอนะ” เจ้าช้างพูดเหมือนท่องบทละคร แต่สีหน้าแววตาไม่มีลักษณะแก่แดดเหมือนทุกวัน

เราเจียบบั่นกันครู่ใหญ่ จิตใจผมกระเจิดกระเจิงไปสู่ ปาดงพงทีบ ในนั้นมีภาพทารกน้อยคนหนึ่งนั่งตัวกลมอยู่บนตักผมในกระต๊อบเชิงผาข้างจังหวัดพะเยา เขาเพ่งมองท่อนไต้ที่กำลังลูกลูโผลงด้วยดวงตาแทบไม่กะพริบ...ผมไม่รู้ว่าสมองอายุสามเดือนของเขาคิดอะไร รู้เพียงว่าใบหน้าอ้วนกลมมนั้น แสดงความฉงนออกมาอย่างแจ่มชัด เมื่อค้นพบว่าแสงสว่างสามารถเกิดขึ้นได้ในยามค่ำคืน

หลังจากนั้นไม่กี่วัน เด็กคนเดียวกันนี้ก็ถูกมัดอยู่บนหลังผม ลัดเลาะไปในป่าไผ่ไร่รกเพื่อพบเงจรสูเทือกเขาตะวันตกร่วมกับพ่อแม่ มันเป็นการเดินทางที่ทารุณที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตป่าของผม เมื่อถึงที่พักบางแห่งซึ่งเป็นดงทาก ผมไม่สามารถปลดเจ้าช้างลงจากหลังได้ ต้องยื่นพักโดยมีลูกอยู่บนหลัง และสายตาก็ต้องคอยจับจ้องฝูงงูทากซึ่งคืบตัวหุย่นเหนียวของมันเข้ามาดាំมีดรอบทิศทาง ผมก็ต้องคลุมลูกด้วยผ้าพลาสติกเพื่อไม่ให้ขนไม้ไผ่ปลิวเข้ามาระคายเคืองผิวอ่อน เจ้าช้างก็ทนเหลือใจ ถูกอบอยู่ในโปงที่บีบต่อเนื้อเป็นชั่วโหมง ไม่ปริปากร้องออกมาแม้แต่แอะเดียว

บนเส้นทางไปสู่ถนไนใหญ่ซึ่งจะมีรถมารับเราตามนัด มีต่อนหนึ่งต้องไต่ไปตามไหล่เขาเฉียดค้ำยกำลังอาวุธฝ่ายรัฐบาล เรามองเห็นหลังคาสังกะสีของค่ายนั้นกันชัดเจน และระยะทางจากค่ายมาที่เรา ก็อยู่ในระยะปืนทุกประเภทยิงถึงทั้งสิ้น

ขณะที่กัมๆ เงยๆ มุดพุ่มไม้อยู่นั้น คนเดินหัวแถวก็

หยุดก็พร้อมทั้งกระซิบบอกมาต่อๆ ว่ามีใครไม่รู้กำลังมุ่งมาตัดกับเส้นทางของเรา ทุกคนในแถวหันหลังกลับและมุดหาที่กำบังอย่างรีบร้อน

ในเวลานั้นเอง ลูกข้างก็ร้องไห้จ้าขึ้นเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ออกเดินทาง ในสภาพฉุกเฉินแบบนี้ เสียงเด็กร้องยิ่งทำให้ทุกคนตั้งเครียดยิ่งขึ้น

“เดี๋ยวๆ ... หยุดก่อน” เพื่อนที่เดินข้างหลังผมบอกเบาๆ

“เกิดอะไรขึ้น ซ้างเป็นอะไร” ผมถามแต่ไม่ยอมหยุดเดิน และนั่นยิ่งทำให้สถานการณ์เลวลงอีก ลูกชายบนหลังผมร้องออกมาก็เพราะหนามแห่งกิ่งหนึ่งเกี่ยวหน้าผากเขาไว้แน่น เมื่อผมมุดต่อไปด้วยความรีบร้อน หนามทั้งกิ่งก็ฝังลึกลงไปเนื้ออ่อน ที่สุดก็หักติดมาทั้งกิ่ง

ไม่มีใครกล้าเอาหนามกิ่งนั้นออกจากใบหน้าเด็กอายุสามเดือน เพราะนั่นหมายถึงการเสี่ยงที่จะฉีกเนื้อบนใบหน้าเล็กๆ ที่กำลังคร่ำครวญด้วยความเจ็บปวด ผมจึงตัดสินใจกระตุกสายมัดลูกซึ่งผูกไว้รอบเอวตัวเอง แล้ววัดลูกมาโอบไว้ด้วยแขนข้างหนึ่ง อีกมือหนึ่งกระชากกิ่งหนามออกมาเต็มแรง เศษหนามหักคาอยู่สองสามอัน ผมหยิบออกอย่างรวดเร็วแล้วใช้ฝ่ามืออุดปากที่กำลังร้องอยู่สุดเสียง

ลูกข้างอีกอกร้องไม่ออก หน้าผากเล็กๆ มีเลือดเป็นจุดจ้ำกักระจัดกระจาย เขาเพ่งมองผมด้วยสายตาร้าวรันทดและตัดพ้อต่อว่า ไม่เข้าใจว่าทำไมพ่อของมันจึงโหดร้ายถึงเพียงนี้ แม่เจ้าข้างและเพื่อนคนอื่นๆ พวกมันเบือนหน้าหนี แต่ก็ไม่มีใครคิดจะห้ามผมในสถานการณ์เช่นนั้น

“อย่าร้องนะลูก เป็นลูกพ่อต้องอดทน” ผมกระซิบข้างหูลูกขณะที่มือยังปิดปากเขาไว้แน่น เจ้าช่างมองหน้าพ่ออยู่พักหนึ่งแล้วค่อยๆ เงียบเสียงลงคล้ายจะเข้าใจ

สามคนพ่อแม่ลูกขึ้นรถผ่านด้านต่างๆ ของทางการไปสู่ทิศตะวันตกของประเทศไทย และก่อนตะวันจะลับฟ้า เจ้าช่างก็อยู่บนหลังผมอีกครั้งหนึ่ง เส้นทางสู่เทือกเขาแม่สอดซึ่งค่อนข้างโล่งเตียนทำให้เจ้าหนูเบิกบานขึ้น มีอ้อวนๆ ยื่นออกมาดังกิ่งไม้ใบไม้เล่นไปตลอดทาง

เราส่งลูกข้างออกจากป่าเมื่อเขาอายุได้เก้าเดือน และหลังจากนั้นก็ไม่เคยได้อยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง... เวลาผ่านไปมากกว่าห้าปีแล้ว

“พ่อ” เสียงลูกทักขึ้นอีกเมื่อเห็นผมเงียบไปนาน

“ว่าไง” ผมหันมามองพร้อมกับเอามือลูบหน้าผาก ลูกชายคนโตซึ่งเดี๋ยวนี้เต็มไปด้วยรอยผมหดดำ รื้อรอยจากหนามป่าเลือนหายไปอยู่ในส่วนที่ลึกกว่านั้นจนหมดสิ้น

“พ่อเขียนบทกวีให้แทนบทหนึ่งได้ไหม”

ผมมองหน้าลูกอย่างตกใจ นี่ก็ไม่ถึงว่าเขาจะพูดคำนี้ออกมา และไม่ถึงเสียวินาที ความตกใจก็แปรเปลี่ยนเป็นความรู้สึกที่ตึงลึกมากกว่า... ผมเห็นรอยหนามปรากฏออกมาอีกในดวงตากลมเศร้าคู่นั้น

“เขียนให้แทนนะพ่อนะ”

ผมเบือนหน้าไปทางอื่น พยายามสุดลมหายใจลึกครั้งแล้วครั้งเล่า

“แทน... หนูไปจุดบุนหรีให้พ่อสักมวนซิ”

เจ้าช่างคลานไปหยิบบุนหรีมาใส่ปากพ่อแล้วใช้สองมือ

จุดไฟแช็กให้ ผมเงยหน้าพ้นควันสีเทาหม่นขณะที่ดิ่งลูก
มากอดไว้ ในใจรู้สึกผิดที่วันก่อนเพิ่งสอนเขาว่าลูกผู้ชายไม่
ควรร้องไห้

จริงๆ แล้วการหลั่งน้ำตาเป็นสิทธิของทุกคน...

[6]

ฤดูใบไม้ผลิผ่านไป และฤดูร้อนมาถึงตามการนัดหมาย
แต่สิ่งนี้ก็กลับเมืองไทยกับแม่ตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน
ไปอยู่กับยายและพี่ชายของเขา...

เช่นเดียวกับลูกข้าง เขาแยกจากผมไปเมื่ออายุได้
เก้าเดือน และเช่นเดียวกับลูกชายคนโตของเรา คำแรกที่
สิงห์จะฝึกพูด คงไม่ใช่คำที่ใช้เรียกพ่อแม่ แต่เป็นคำอื่นๆ
ซึ่งเด็กทั่วไปอาจไม่ต้องใช้

ผมค่อยๆ เก็บของเล่นลูกใส่กล่อง เลือกบางชิ้นไปวาง
ข้างหัวนอนตัวเอง รวมทั้งเบาะที่เคยสะพายสิงห์ไปไหนมาไหน
ตลอดหกเดือนที่เรามีกันอยู่แค่สามคน ทั้งบ้านเงียบกริบ
ไม่มีแม้แต่เสียงเห่าของเจ้าชุก

ขณะที่ฝ้ารอกการกลับมาของหญิงสาวผู้เป็นแม่ของ
ลูกข้างและลูกสิงห์ ผมมักจะตื่นก่อนแสงแรกของรุ่งอรุณ
ตื่นขึ้นเพียงเพื่อจะพบว่า ตัวเองนอนอยู่คนเดียวในซอกเล็กๆ
ของคฤหาสน์หลังใหญ่ หลังจากสลัดความเหนื่อยล้าจาก
ฝันร้ายของคืนที่ผ่านมา ผมจะค่อยๆ รั้งม่านข้างหน้าต่าง
ออกเล็กน้อยเพื่อแอบดูกว้างสองแม่ลูกซึ่งแหวะมาทะละเดิม
ไปไม้ใบหญ้าข้างห้องนอนผมทุกเช้า จากนั้นไม่นานผมก็มา
ยืนอยู่ที่ริมหนองน้ำแห่งเดิม

...หมอกละมุนโรยเรียแผ่นดินน้ำสีเขียว ชวนให้นึกถึง
ผิวฟ้าที่ถูกรังจันฉ่ำกลางไร้วาง ลมเข้าพาระลอกน้ำ
พลิวเข้าหาฝั่งเป็นรูปเดือนเสี้ยว ผมรีบก้าวเท้าลงไปยืนอยู่
ข้างกอสาหร่ายริมตลิ่ง... รู้สึกเหมือนถูกโอบกอดโดยอ้อม
แขนที่ปราณี

ผมค้นหาพบนองน้ำแห่งนี้เมื่อห้าปีก่อน และฝันว่า
จะได้จูบเด็กสักคนมาที่นี่ด้วยกัน

เก๋าดอกหมากสาหัสเหลือง

พิมพ์ครั้งแรก : ซีวิตกลางแจ้ง, ตุลาคม 2529

ดาวนับแสนล้านกะพริบระยิบระยับเหมือนเกล็ดเพชร
ที่เกลื่อนโรยอยู่บนแผ่นผ้าสีดำ ทางช้างเผือกพาดโค้งฟ้าจาก
ฝั่งหนึ่งสู่อีกฝั่งหนึ่ง รวากับสะพานสวรรค์ที่เชื่อมต่อให้ข้ามพ้น
ไปสู่นิรันดร... ลีลับ บรรเจิด และหลอกหลอน เช่นเดียวกับ
การดำรงอยู่ของซีวิต

ปลายคืนเบ็ดถูกกระซอกให้โค้งลงอย่างหนักหน่วง
ผมรีบจับด้ามของมันไว้ พร้อมกับเปลี่ยนจากท่านอนดูดาว
มาเป็นนั่งห้อยเท้าลงจากปลายสะพาน แแรงจุดค่อนข้างแรง
สำหรับชุดตกปลาน้ำจืดเบตแคสตั้งสาย 14 ปอนด์ ปลา
อะไรหนอ? ผมนึกในใจ ขณะเหลือบมองนาฬิกาบนข้อมือ
เวลาตอนนั้นสี่ทุ่มกับอีกเจ็ดนาที ปลากินเหยื่อของผมเป็น
คนแรก

มันไม่กระโดด... แต่พาสายพุ่งไปทางซ้ายที่ขวาที่

จนกระทั่งผมลากเข้ามาใกล้ ไม่นานมันก็เริ่มลอยตัวขึ้นสู่อากาศ จุดสีดำขนาดใหญ่ปรากฏชัดอยู่ข้างลำตัวค่อนข้างห่าง นับว่าเป็นกะพงปานที่ตัวโตทีเดียว แสงไฟจากปลายสะพานทำให้สามารถคะเนได้ว่ามันยาวประมาณหนึ่งศอกและคงหนักเฉียดๆ หนึ่งกิโล เพื่อนตกปลาของผมคิดว่าสวิงด้ามยาวเตรียมซัอนมันขึ้นมา ผมนั่งดูปลาตัวแรกของคืนนั้นอย่างชื่นชม แต่ในวินาทีนั่นเอง มันก็ช่วงชิงโอกาสที่ผมปล่อยสายเบ็ดหย่อนลงเล็กน้อย สะบัดตะขอเบ็ดหลุดไป

ชัยชนะย่อมตกเป็นของผู้ไม่ยอมพ่าย... ผมนึกอยู่ในใจ

วันที่ 4 กรกฎาคม 2529 ขณะที่ชาวอเมริกันทั่วประเทศกำลังเตรียมฉลองวันแห่งอิสรภาพของพวกเขาอยู่ในอีกซีกโลกหนึ่ง รถปิกอัพบุบปู้บี่พาเราคานโขยกเขยกมาถึงบ้านพระม่วงเมื่อเวลาทุ่มเศษ ดวงตะวันเพิ่งลับฟ้าได้ไม่นาน ทั้งไว้แต่ไออุ่นในความที่บสลับ คนพระม่วงส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม อยู่รวมกันเป็นชุมชนเล็กๆ ติดปากอ่าวแม่น้ำกันตัง ไฟฟ้าสัญญาณลักษณะของชีวิตเมืองยังมาไม่ถึงหมู่บ้านแห่งนี้ แต่กำหนดที่จะเชื่อมร้อยพระม่วงเข้ากับวงโซ่แห่งยุคสมัยก็ใกล้เข้ามาทุกที

เพื่อนตกปลาของผมคือช่างไฟฟ้าหนุ่มสองคน ซึ่งชอบใช้เวลาในวันหยุดหลบมุมจากแสงสว่างของอารยธรรมสมัยคดียี่ห้อซี มีร้านส่วนตัวเล็กๆ รับผิดชอบต่อยายหม้อแปลงอยู่แถวตลาดทับเที่ยง ส่วนชวลิตประจำอยู่การไฟฟ้าฝ่าย

ผลิตที่ลำภูรา เราพบกันง่าย ๆ และคบกันอย่างไม่มีพิธีรีตองด้วยเหตุผลอย่างเดียวคือ ทุกฝ่ายต่างแสวงหาความวิเวกกับสายน้ำและคันเบ็ด... เมื่อหัวใจตรงกัน การนัดหมายก็เกิดขึ้น

เราออกจากตลาดเมืองตรังประมาณบ่ายห้าโมงครึ่ง รถปิกอัปของช่างซีพีเราเรื่อยเรื่อยกินลมไปตามถนนสู่อำเภอสิเกาซึ่งเขี้ยวครีมนำไปด้วยร่มยางพารา ไม่นานเราก็เลี้ยวซ้ายเข้าถนนลูกรังซึ่งเป็นทางไปหาดยาวแล้วเลี้ยวอีกทีเพื่อแยกไปบ้านพระม่วง

โกแข็งมีอาชีพเผาถ่านขาย และเป็นหนึ่งในจำนวนชาวบ้านไม่กี่คนที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม ทันทีที่คณะของเรามาถึง โกแข็งก็รีบติดเครื่องปั่นไฟขนาดเล็กพร้อมกับลากสปอตไลท์ดวงโตไปตั้งไว้ที่ปลายสะพานอันเป็นที่จอดเรือของบ้านตัวเอง อาหารมือเย็นถูกปรุงอย่างรวดเร็ว ไม่นับเบ็ดอีกตัวหนึ่งซึ่งถูกฆ่าไว้สำหรับมือดีก มิตรภาพอันแน่นแฟ้นระหว่างเขากับช่างซีพีทำให้สิ่งเหล่านี้ถูกเสนอให้เราโดยไม่คิดมูลค่า โกแข็งเองก็ดูเหมือนมีความสุขไม่น้อยที่ได้มีโอกาสเป็นอิสระ... จากปัญหาต้นทุนกำไร

ใกล้ๆ ปลายสะพานบ้านโกแข็ง มีกองหินซึ่งเรียงรายมาจากริมฝั่ง และทอดแนวต่ำลงไปได้น้ำ เราสามคนรีบล่ำเสียดูอุปกรณ์ไปไว้ที่กระต๊อบหลังคาจาก ซึ่งปลุกคร่อมปลายสะพานเอาไว้ จากนั้น เบ็ดทั้งสามสายก็ถูกหย่อนลงน้ำในเวลาไล่เลี่ยกัน ซีกับชวลิตใช้ชุดสปินนิ่ง ส่วนผมใช้ชุดเบตแคสต์ เราใช้ปลาหมึกเป็นเหยื่อสด

หลังจากผมทำกะพงปานหลุดไปได้ชั่วโหม่งกว่าๆ ชวลิต

ก็ร้องเอะอะขึ้นพร้อมกับโยกคันเบ็ดไปมาด้วยท่าทางเอาจริง เอาจิ้งกรากับขุนศึกเข้าสู่สนามรบ เรือนร่างขนาดเก้าสิบกิโล ของเขาเป็นผงดอดอยู่บนสะพานไม้คร่ำคร่า หน้าตาดูเหมือน กำลังต่อสู้กับน้ำหนักไม้แพ้กันที่ถ่วงอยู่อีกปลายหนึ่งของ สายเอ็น ผมรีบกรอสายของตัวเองขึ้นมาเพื่อเปิดโอกาสให้ เขาได้แสดงฝีมือเต็มที่ แต่ยังไม่ทันที่ผมจะเก็บสายทั้งหมด ได้เรียบร้อย กะพงแดงตัวหนึ่งก็ถูกวัดขึ้นมาเหนือน้ำ มันยาว แค่นี้... ทุกคนถอนหายใจเฮือกใหญ่ ขณะที่ชวลิตยิ้ม ออกมาอย่างปลาบปลื้ม

ใต้หลังคากระท้อบ ถัดจากที่พวกเรานั่งเฝ้าคันเบ็ดไป เล็กน้อย ผู้เฒ่าสองคนช่วยกันพลิกเบ็ดอย่างไปมาอย่างพิถี พิธัน ชายฉกรรจ์อีกสามสี่คนนั่งเรียงรายอยู่บนแคร่ไม้ไผ่ หยอกเย้ากันด้วยเรื่องราวต่างๆ เป็นสำเนียงปักข์ได้ คันนี้ ปลายสะพานบ้านโกะซึ่งสว่างที่สุดในหมู่บ้าน และหลายคน รู้สึกมีความสุข

ดวงดาวเลื่อนหายไปที่ละแถบๆ เหมือนขบวนแห่โคม ประทีปที่เคลือบลับขอบสุดท้ายของสายตา ฟ้าเปลี่ยนเป็นสี ดำสนิท ไม่นาน สายฝนก็โปรยผ่านมาแฉ่วๆ รวากับการ รั้าให้ของวิญญูณที่อ้างว้าง พอฝนขาดเม็ด ไค้งฟ้าเบื้องหน้า ก็มีดาวระยิบขึ้นมาอีก...

ผมกับหญิงสาวคนเดิมอยู่ในระหว่างปิดเทอมใหญ่ หน้าร้อน เราบินจากอเมริกามาเยี่ยมลูกชายสองคนซึ่งอาศัย เมืองตรงเป็นที่เดิบโต ดินฟ้าอากาศภาคใต้กำลังอยู่ในช่วงฤดู ฝนและทั่วทั้งแผ่นดินไทยกำลังอยู่ในฤดูเล็อกตั้ง

มรสุมระลอกแล้วระลอกเล่าพัดผ่านคาบสมุทรมาลาญ

ซึ่งตอนบนรวมเอาจังหวัดตรังไว้ด้วย สายฝนของจำผมไว้กับที่พัก เช่นเดียวกับบาดแผลในหัวใจที่คอยล่ำร้อยผมไว้กับอดีต สิ่งแรกนั้นผ่านไปตามฤดูกาล ส่วนพันธนาการอันหลังดูเหมือนจะจงจำผมไว้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

“พ่อเขามาหาแทน แล้วทำไมเขาไม่พูดกับแทนล่ะ”

ลูกชายคนโตของผมกระซิบถามแม่ของเขาในเย็นวันหนึ่ง

“ไปถามพ่อเขาเองสิ” เมียผมบอกกับลูกด้วยน้ำเสียงน้อยใจไม่แพ้กัน หลายวันมานี้ผมมักนั่งเหม่อมองสายฝนโดยไม่พูดไม่จากับใคร

ผมเข้าใจความรู้สึกของลูกดี เพราะในวัยเยาว์ผมก็เคยรอคอยการกลับบ้านของพ่ออยู่เป็นระยะๆ รอว่าเมื่อใดจะถึงวันที่พระจันทร์เต็มดวง เมื่อเรือตังเกหยุดหาปลาและพ่อกลับมาบ้าน ในถู่ที่พ่อหิวมามากจะมีเปลือกหอยสวยๆ กุ้งแปลกๆ ซึ่งมีลวดลายหลากสี กัลปังหา หรือไม้ก้าน้ำซึ่งตากแห้งมาแล้วเรียบริ้ว ของฝากเหล่านี้มีความหมายต่อผมอย่างยิ่ง แต่อะไรก็ไม่มีค่าเท่ากับกลิ่นสบทะเลอันคุ้นเคยและรอยยิ้มอันเกิดจากการที่ได้พบกัน

ลูกชายผมไม่ได้รับสิ่งที่เขาควรได้... และคงอีกนานกว่าเขาจะสามารถเข้าใจความเป็นมา

โกแข็งปิดเครื่องปั่นไฟตอนตีสอง สามชั่วโมงถัดจากนั้นพวกเราก็ลุกขึ้นในเวลาเกือบจะพร้อมกัน ทุกคนอยู่ในชุดที่ใส่มาตั้งแต่ตอนเย็น นอกจากธุระเล็กๆ น้อยๆ แล้ว สิ่งที่ต้องทำมีเพียงคว่ำคันเบ็ดก้าวลงเรือซึ่งจอดเทียบอยู่ข้างกระต๊อบตั้งแต่เมื่อคืน เสียงเครื่องเรือหางยาวดังกระหึ่มขึ้น

เมื่อเวลาตีห้าครึ่ง เรือลำน้อยพาเราแล่นตัดแผ่นน้ำสีคล้ำออกสู่ทะเลกว้าง...และวันใหม่

เดือนเสี้ยวค้างดวงซีดอยู่บนแผ่นฟ้าสีอิฐหมอง ลมเย็นพาฝอยน้ำจากหัวเรือมาปะทะใบหน้า เมฆฝนดำทะมึนยังคงปะปายอยู่บนโค้งฟ้าเหนือปากอ่าวกันดั่ง ผมเพ่งมองการก่อเกิดของวันใหม่ด้วยสายตาแทบไม่กะพริบ ช่วงคล้ายกับการกำเนิดของชีวิตคนบางคน หม่นหมอง อิมครีမ် และทुरนทुरาย... ไม่นานแถบแสงสีอิฐเก๋าก็เปลี่ยนเป็นสว่างโรจน์ดุจเปลวเพลิง

คนที่พาเราออกตกปลา คือผู้เฒ่าที่ช่วยกันปรุงเปิดย่างเมื่อกลางดึกของคืนก่อน ลุงหงบเป็นชาวบ้านโป่งที่พลัดหลงมายึดพระม่วงเป็นบ้านเมื่อสามสิบปีที่แล้ว อยู่ในวัยห้าสิบกว่าเกือบหกสิบ ผมตกขาติดกับผิวสีเข้มคล้ำ คิ้วหนาเป็นพอน ทำหน้าที่คุมเครื่องและถือท้ายไปในเวลาเดียวกัน คนที่นั่งหัวเรือคือลุงเต๊ะ ชาวพุทธที่มีหน้าตาและผิวพรรณไม่ต่างจากชาวพระม่วงที่เป็นมุสลิมแท้แม้แต่น้อย ลุงเต๊ะอายุมากกว่าลุงหงบ เป็นเพื่อนเก่าแก่ของพ่อชวลิต ลุงทั้งสองต่างเป็นนักตกปลาแฮนด์ไลน์ฝีมือฉกาจและเลี้ยงชีพด้วยวิธีนั้น

เรือวิ่งผ่านเกาะนก ซึ่งมีทหารเรือประจำการอยู่ข้างบน จากนั้นก็ตัดตรงไปทางด้านนอกของเกาะลิบง ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ มีผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างถาวร เราใช้เวลาทั้งหมดเพียงหนึ่งชั่วโมง วิ่งจากบ้านพระม่วงไปยังหมายแรกซึ่งเป็นกองหินใต้น้ำ ขณะที่เริ่มลงเบ็ดกัน ผมมองเห็นเกาะเหลาเหลียงอยู่ข้างหน้าไม่ไกลนัก

เราย้ายที่ทอดสมอตกปลาประมาณ 5-6 ครั้ง แต่ละ
 หมายล้วนมีกองหินอยู่ใต้น้ำ ผมนึกไม่ออกเลยว่าผู้เฒ่า
 ทั้งสองสามารถจำจุดเหล่านี้ได้อย่างไร เพราะดูจากผิวน้ำแล้ว
 ก็เหมือนกันไปหมด เมื่อสองปีก่อนผมเคยออกไปตกปลา
 กลางคืนแถวหลังเกาะช้าง พบว่าคนเรือสามารถพาเรือเข้าสู่
 หมายได้อย่างแม่นยำ ทั้งๆ ที่ในคืนนั้นฟ้ามืดสนิท

ในทะเลชีวิต เราทุกคนต่างต้องเสาะหาที่หมายของ
 ตัวเอง ต้องฝ่าคลื่นผืนลม อ่านน้ำจ้ำฟ้าเพื่อให้ได้พบจุดที่
 ต้องการ แต่ก่อนจะถึงจุดนั้นมันเป็นการเดินทางที่เสียเหงา
 และเสี่ยงต่อการอัปปาง ไม่ใช่ทุกคนจะสามารถเป็นนายท้าย
 ที่ดี

ปลาที่เราตกได้ส่วนใหญ่เป็นปลาเก๋าออกหมาก
 ขนาดไม่เกินครึ่งกิโล นอกจากนี้ก็เป็นปลานกแก้ว กะพงปาน
 และปลาเล็กปลาน้อยชนิดอื่นๆ ซึ่งเป็นคนที่ตกได้มากที่สุด
 ส่วนชวลิตนั้นดูจะเน้นที่คุณภาพมากกว่าปริมาณ ทุกครั้งที่
 ที่ปลาติดเบ็ด เขาจะปัมมันขึ้นมาด้วยท่าทางราวกับกำลัง
 ต่อสู้กับฉลามยักษ์หรือกระโทงแทงขนาดสองร้อยกิโล เรา
 อดหัวเราะไม่ได้เมื่อพบว่าปลาแต่ละตัวที่ชวลิตสาวขึ้นมา
 ยาวไม่เกินสิบนิ้ว แต่เขาก็พอใจ และนั่นเป็นสิ่งเดียวที่ควร
 พิจารณา

ผมไม่ได้ออกทะเลมานานนับปี ช้ำยังอดนอนมาเกือบ
 ตลอดคืน เมื่อมานั่งเรือเล็กลอยแท่งตั้งอยู่กลางคลื่นลม
 อากาศเวียนหัวจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พอเบ็ดติดหินขาด
 บ่อยครั้งเข้า ผมก็ถือโอกาสลงนอนเหยียดยาวเอาดี้อๆ
 จริงๆ แล้วปลาก็ไม่ค่อยกินเหยื่อที่เท่าที่หวังไว้

“ไม่มีกองหินก็ไม่มีปลา” ลุงเต๊ะพูดพลอบใจขณะที่ใช้ฝ่ามือหนาตะอะช่วยกระตุกสายเบ็ดให้หลุดจากหิน ทุกวันนี้ผมกลายเป็นคนมือบางไปเสียแล้ว พอกระชากสายเบ็ดซึ่งเกี่ยวแน่นอยู่กับหินใต้น้ำ สายเอ็นคมกริบดูเหมือนจะฝังลึกเข้าไปในฝ่ามือทุกที

คำพูดของลุงเต๊ะทำให้ผมมีเรื่องนอนคิดอยู่คนเดียวบนหัวเรือ

ลุงเต๊ะก็คงจะเบื่อเหมือนกันที่ปลาไม่ค่อยขวยเหยื่อที่สุดก็ล้มตัวลงนอนคุดคู้อยู่ข้างๆ ผม คงเหลือแต่ช่างซีลุงหงบ และชวลิตเท่านั้น ที่แซ่สายเอาไว้ด้วยความหวังว่าปลาเก๋าขนาดสิบโล หรือปลาสากายาวสองศอกจะหลงเข้ามาติดเบ็ดของคนใดคนหนึ่ง

แสงแดดแผดกล้าขึ้นเรื่อยๆ ผมเพ่งมองช่องระบายอากาศของหมวกตกปลาซึ่งดิ่งลงมาปิดหน้าเอาไว้ แฉกแสงเล็กๆ กะพริบระยิบระยับอยู่บนแผ่นผ้าสีดำ ความร้อนระอุรอบๆ ตัวเท่านั้นที่เตือนว่าขณะนี้เป็นเวลาเที่ยงวัน...

ฝนมรสุมสาดกระหน่ำมาอีกระลอกใหญ่ ผมกลับมานั่งจับแจออยู่กับที่พักใกล้ตลาดเมืองตรัง และเกือบทุกเย็นเราสามคนมักจะถกกันว่า ทำไมวันก่อนจึงได้ปลาน้อย ทำไมปลาใหญ่ถึงไม่กินเหยื่อ แต่ก็ไม่ได้ข้อสรุปอะไรออกมา นอกจากความพอใจที่ได้คุยกันถึงเรื่องตกปลา

ชีวิตที่ผ่านไปแต่ละวันเหมือนกับการเปลี่ยนผ้าพันแผลในหัวใจ... ยูกิโอะ มิซึมา นักประพันธ์ญี่ปุ่นเขียนไว้ในนิยายเรื่องท้ายๆ ก่อนตัดสินใจจบชีวิตของตนเอง มันเป็นประโยค

ที่ทำให้ผมซึ่มไปหลายวัน เมื่อได้อ่านพบเป็นครั้งแรก

วันเลือกตั้งใกล้เข้ามา... โปสเตอร์ของผู้สมัครทุกคน ถูกฉีกหรือขีดฆ่าจนไม่มีรูปของใครอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ใบปลิวเตือนโงมตีซึ่งกันและกันปลิวว่อนแทบไม่เว้นแต่ละวัน และถ้าใบปลิวทุกใบพูดความจริง ชาวตรังก็คงไม่มีเหตุผลที่จะไปลงคะแนนให้ผู้ใด

นายพลนอกราชการเจ้าของคำขวัญ 'ขวาพิฆาตซ้าย' เดินทางมาปราศรัยสนับสนุนพรรคของเขาที่บริเวณหน้าศาลากลาง ชายหนุ่มที่ถูกนำตัวมาช่วยพูด มีอาชีพเป็นนายหน้าขายประกันชีวิต เขาผ่านการฝึกพูดมาอย่างดี... สมัยที่เป็นนักศึกษาฝ่ายซ้าย

ฤดูเลือกตั้งทำให้หลายคนกลายเป็นชาวประมง เร่งรีบพาเรือเข้าสู่หมายตกปลาที่ลู่ปกปิดเอาไว้เป็นแรมปี และเพื่อจะได้เข้าถึงจุดที่ต้องการ บางคนก็ไม่รังรอที่จะตัดผ่านทะเลน้ำครำ

หลังจากได้แต่นั่งคุยกันถึงเรื่องตกปลาอยู่สองอาทิตย์ ฝนก็ทิ้งช่วง เราตกลงกันว่าจะออกไปที่ปากคลองเมง โดยไปเข้าเย็นกลับในวันเสาร์ พอถึงวันนัดเข้าจริงๆ ปรากฏว่าซวลิตไปด้วยไม่ได้ ผมกับซีจึงออกไปด้วยกันแค่สองคน

กว่าเราจะได้ออกจากตรัง เวลาก็ผ่านไปถึงหกโมงครึ่ง เราใช้ถนนสายเดิม แต่ครั้งนี้ไปแยกออกจากเส้นทางสิเกาก่อนถึงตัวอำเภอไม่กี่กิโลเมตร ถนนไปปากเมงดีกว่าทางไปบ้านพระม่วงหลายเท่า ไม่ถึงหนึ่งชั่วโมงดี ผืนทะเลกว้างและเกาะเล็กเกาะน้อยหน้าปากคลองก็ปรากฏอยู่เบื้องหน้า ถนนริมหาดบางตอนยังคงเป็นลูกรังขนานไปกับแนวทรายสีคล้ำ

น้ำกำลังขึ้น แลเห็นคลื่นแตกฟองขาวเป็นระลอกเข้าหาฝั่ง ปากเมงยังบริสุทธิ์เหมือนหญิงสาวบ้านป่า

เราหยุดรถหน้าบ้านชาวประมง ซึ่งมีอยู่สองสามหลัง ปรากฏว่าเขานี้ฝนหยุดและคลื่นลมค่อนข้างสงบ เรือทุกลำจึงออกไปวางอวนหมด กว่าที่จะกลับเข้ามาคงเกือบเที่ยง เมื่อพบว่าเรามาสายเกินไป ผมกับช่างซีก็พารถเลยไปที่โรงเผาถ่าน ซึ่งอยู่ริมคลองเมงตรงจุดที่บรรจบกับทะเลอันดามันพอดี เราตัดสินใจตกปลาเล็กซึ่งเข้ามาใกล้กับสายน้ำขึ้นตรงปลายสะพานของโรงเผาถ่านนั้น

ผมใช้คันเบ็ดแคสตีงน้ำจืดของเฟนวิกที่อุดสำหัตต์ด้ามเก่าทิ้งและเปลี่ยนเป็นด้ามยาวซึ่งเหวี่ยงได้ด้วยสองมือมันเป็นเบ็ดคันเดียวที่ผมเอาติดตัวมาจากกรุงเทพฯ หรือถ้าพูดอย่างถึงที่สุดแล้วก็ถือติดมือมาจากสหรัฐอเมริกา ส่วนรอกนั้นเทียวนี่ผมใช้เบ็ดแคสตีงขนาดเล็กลงไปอีก คืออานู 4600 ซีบี ใสสายแค่ 8 ปอนด์ ผมรู้สึกว่ามันเหมาะอย่างยิ่งสำหรับการตกปลาน้ำเค็มตามกองหินและชายฝั่ง ส่วนช่างซียังคงใช้ชุดสปินนิ่งขนาดใหญ่เหมือนเดิม

ถัดปลายสะพานออกไปไม่ถึงสิบเมตร เป็นริ้วไม้โปร่งๆ ซึ่งเจ้าของท่าทำไว้กันเรือลอยใกล้เข้ามา ทางริมตลิ่งมีเรือลำบันแบบใช้แจวจอดอยู่สี่ห้าลำ เงาของเรือและหลักผูกเรือทาบตัดแสงนุ่มของดวงตะวันยามเช้าลงไปสายระริกๆ อยู่ในสายน้ำ มันเป็นความงามเหงาๆ ที่ผมขำเล็งมองอยู่เป็นระยะๆ พันปากคลองออกไปทางทิศตะวันตกเป็นแหลมยื่นลงสู่ผืนน้ำกว้าง เกาะโต๊ะหงายขนานเข้ามาอีกซีกหนึ่ง ทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นช่องแคบออกสู่ทะเล ฟองคลื่นขาวซัด

สาดกองหินอยู่ลิบๆ

“ไม่รู้เป็นไง ผมชอบดูทะเล...” ซึ่เปรยขึ้นยิ้มๆ “เวลา
เหงาๆ พอได้ออกมาเห็นฟ้าเห็นน้ำแล้วความรู้สึกมันดีขึ้น
ทันที”

อีกสิบห้านาทีจะเก้าโมงเช้า ผมดึงปลาเก๋าขึ้นมาเป็น
ตัวแรกของวันนี้ เป็นปลาเก๋าลายดอกหมากยาวไม่เกิน
แปดนิ้ว ครึ่งชั่วโมงต่อมา น้ำก็ขึ้นถึงจุดสูงสุด พอน้ำลดลง
ประมาณหนึ่งศอก ช่างซีก็ได้อปลาตัวแรกซึ่งเป็นปลาเก๋า
จุดแดง ปลากินเหยื่อถี่ขึ้น แต่ก็เช่นเดียวกับที่เยวก่อน
ทั้งหมดเป็นปลาเล็กขนาดไม่ถึงครึ่งกิโล เรือแจวจากฝั่ง
ตรงข้ามผ่านมาเป็นระยะๆ เพื่อบรรทุกไม้จากป่าชายเลน
มาขึ้นที่โรงเผาถ่าน... เราวางคันเบ็ดเพื่อกินข้าวกันตอน
สิบเอ็ดโมง ขณะนั้นเรือหาปลาบางลำเริ่มกลับเข้าฝั่งแล้ว

ชายหนุ่มในชุดผ้าขาวม้าผืนเดียวก้าวเข้ามาร่วมวง
มือกลางวัน เขาคือเจ้าของเรือหางยาวที่เราเฝ้ารอมาดั้งแต่
เช้า

เรือของเขียนเล็กกว่าเรือลุงหงบเสียอีก บริเวณหัวเรือมี
กองอวนและธงที่ทำจากผ้าใยพลาสติกปักแซมอยู่อันสองอัน
เด็กอายุสิบกว่าขวบคนหนึ่งนั่งติดมาด้วยเพื่อทำหน้าที่เป็น
ลูกมือ เรือวิ่งตัดออกทางช่องแคบระหว่างแหลมปากเมงกับ
เกาะโต๊ะหงาย โดยมีผมนั่งอยู่ทางหัวเรือเช่นเคย คันเบ็ดพาด
อยู่บนตักเหมือนอาวุธคู่ใจ ขณะที่ธงพลาสติกสำหรับหมาย
อวนสะบัดพลิวอยู่สองข้างกาย วูบหนึ่ง ผมเกิดสำนึก
ประหลาดคล้ายกับตัวเองกำลังเดินทางไปสู่สงคราม...

ทะเล คนกล้า ฟากกว้าง
 อ่างกว้าง เพียงกัน...ฉันเห็น
 ขุนเขา ตะวัน จันทร์เพ็ญ
 โดดเด่น แต่ว่า...เดียวดาย

ผมนึกถึงกลอนสี่บรรทัดที่ตัวเองเขียนทิ้งไว้มานานแล้ว
 ช่างซีเองก็มองไปยังขอบฟ้าเบื้องหน้าด้วยความรู้สึกที่
 ตัวเขาเท่านั้นจะสามารถหยั่งถึง เรือลำน้อยเพียบแปล้ไปด้วย
 ความหลังอันหนักอึ้ง

หนุ่มเขียนเล่าถึงเหตุการณ์ตอนเช้า ขณะกินข้าว
 ด้วยกัน... เขาลากเหยื่อแฮนด์ไลน์โดยใช้ปลาหมึกพลาสติก
 เป็นเครื่องล่อ สากดำตัวหนึ่งติดเบ็ด แต่มันใหญ่โตจนเขาดึง
 ขึ้นไม่ไหว หลังจากชักเยือกันอยู่พักใหญ่ เขาก็เอาถังน้ำขนาด
 ห้าแกลลอนผูกให้มันลาก ตามด้วยไม้กระดานที่ใช้ปูนั่งในเรือ
 เขียนหวังว่านั่นจะทำให้มันหมดเรี่ยวหมดแรง แต่ปรากฏว่า
 ปลายังลากสายออกไปเรื่อยๆ จนหมด เขาปล่อยให้มันพา
 ทุกสิ่งทุกอย่างตามไปเป็นพรวน เพราะคิดว่าเมื่อมันสิ้นฤทธิ์
 แล้ว ถังน้ำกับกระดานก็คงลอยขึ้นมาเป็นหมายให้เขาไปเอา
 ตัวขึ้นมา เวลาผ่านไปนับชั่วโมง จนปานนี้หนุ่มเขียนก็ยังไม่รู้
 ว่าถังแกลลอนของเขาอยู่ที่ใด

เราตกลงกันว่าจะไปยังบริเวณที่ปลาซากดำติดเบ็ด
 ของเขียน และภายในเวลาเพียงครึ่งชั่วโมง เรือก็มาถึง
 เกาะยาซึ่งจริงๆ แล้ว คือก้อนหินขนาดใหญ่สองก้อนพิงกัน
 อยู่กลางน้ำ ขนาดทั้งหมดของมันคงพอๆ กับตึกแถวสี่ชั้น
 ยาวสักสิบคูหา มีต้นไม้เสียบแซมอยู่ประปราย และมีโพรงหิน

ซึ่งถูกน้ำซัดสาดอยู่เสียงดังสนั่นหวั่นไหว น้ำในบริเวณนี้คงลึกไม่ต่ำกว่าสิบเมตร ฟารอบๆ โปร่งใสราวกับไม่ใช่ฤดูมรสุม มีเพียงเกล็ดเมฆเล็กๆ กระจัดกระจายเหมือนปุยขนนก อยู่บางมุม ลมพัดมาเรื่อยๆ ขณะที่ผิวทะเลกระเพื่อมเป็นลอนคลื่นช้าๆ เรือของเรากระเพื่อมตามเหมือนล่องลอยอยู่บนเนินน้อยที่ขยับขึ้นลง

เนื่องจากเกาะยามี่ขนาดเพียงเท่านั้น และน้ำบริเวณรอบๆ ออกจะลึก เราจึงลากเหยื่อปลอมโดยใช้วิธีวนรอบเกาะไปเรื่อยๆ ผมทดลองใช้อุปกรณ์ขนาดจิ๋วของตัวเองอยู่ครู่หนึ่งก็ต้องรีบเอาขึ้น สายบิดเป็นเกลียวและปลั๊กหนึ่งออนซ์ก็กระโดดขึ้นเหนือน้ำตลอดเวลา มันเบาเกินไปสำหรับวิธีตกปลาแบบนี้ เป็นอันว่าการทดลองของเราเหลือเบ็ดแค่สายเดี่ยวซึ่งซีเป็นคนถือคันไว้

มันเป็นอุปกรณ์ทดลองที่ระจอกงอแงที่สุดเท่าที่ผมเคยเห็น คันเบ็ดสีคล้ำทำจากไฟเบอร์กลาส ต้นและยาวไม่เกินห้าฟุตครึ่ง สายพันไทด์บางรอบหลดล้วย สนิมจับอยู่บางมุมของไทด์บางตัว ปลอกรัดตีนรอกก็บู๊เพราะศึกหนักที่ผ่าน มา มีแต่ด้ามไม้ท่อนล่างเท่านั้นที่ดูดีเป็นพิเศษ เนื่องจากช่างซีเพิ่งไปให้เขากลับมาใหม่เมื่อสองวันก่อน ผมเดาเอวาร์รอกทดลองขนาด 3 โยที่ประกอบด้วยคันอันนี้ คงถูกใช้งานมาไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี เป็นรอกมิทเซลโมเดล 622 ซึ่งทางโรงงานคงเลิกผลิตไปนานแล้ว สายที่ใช้เป็นสายไม่มียี่ห้อ ขนาด 25 ปอนด์ และเหยื่อปลอมเป็นปลาหมึกพลาสติกสีขาวขนาด 7 นิ้ว ซึ่งช่างซีเอาสีแดงแบบที่ใช้ทำบ้านป้ายไว้เขรอ

เช่นเดียวกันกับนักตกปลาอีกหลายคน ช่างซีไม่ยอมทิ้ง

อุปกรณ์ชุดแรกของเขา

เราออกจากฝั่งมาตอนเที่ยงครึ่ง พอเข้มนาฬิกาบอกเวลาบ่ายโมงห้านาที สัญญาณเตือนจากรอกก็ดังกรีดยาวเหยียด ช่างซีตะโกนให้นายท้ายดับเครื่อง พร้อมกับโยกคันเบ็ดขึ้นลงอย่างชะมัดเข้มข้นเพื่อดึงปลาเข้ามา ส่วนผมนั่งดูอย่างตื่นเต้นโดยมีความรู้สึกอิจฉาปนอยู่บ้างเล็กน้อย

“มีอีกตัวหนึ่ง มีอีกตัว” เด็กชายวัยรุ่นลูกมือหนุ่มเขียนตะโกนโหวกเหวก เมื่อซีลากปลาเข้ามาถึงข้างเรือ มันเป็นสากเหลืองยาวราวๆ สามสิบนิ้ว เพื่อนของมันตัวหนึ่งว่ายตามมาติดๆ ด้วยความสับสนไม่แน่ใจว่าเกิดอะไรขึ้น ผมรีบคว้าคันเบ็ดของตัวเอง แล้วหย่อนปลั๊กคอร์เดิ้ลขนาดหนึ่งออนซ์ลงน้ำ ทั่วคันเบ็ดขึ้นลงและโฉบไปมาเหมือนเซ็ดหุ่นเจ้าสากตัวที่สองพุ่งเข้าไปปลั๊กเล็กของผม แต่พอเกือบจะจับเหยื่อปลอม มันก็ตัดสินใจเบนหัวออกไปอย่างรู้ทัน ในพริบตาเดียวก็จมหายไปในความลึกสีเขียวคล้ำ

เรื่อวนรอบเกาะยาต่อไปยังไม่ทันครบรอบตี พอสายเบ็ดผ่านหน้าผาซึ่งมีคลื่นตีกระหน่ำอยู่ดูมตาม สากเหลืองตัวที่สองก็ฉวยปลาหมึกพลาสติกป้ายสีแดงเลอะเทอะตัวนั้น เสียรอกลั่นเอี้ยดอ้าดเหมือนล้อรถลูกปืนแตก ขณะที่ซีกรอสายอย่างรีบร้อน ผมรู้สึกเหมือนคนหิวที่นั่งดูผู้อื่นกินอาหารจานใหญ่อยู่เบื้องหน้า อีกสิบนาทีหลังจากนั้นซีก็ได้ปลาเป็นตัวที่สาม ผมมองอุปกรณ์ตกปลาชุดคร่ำเชรอะของเขาราวกับว่ามันเป็นคันเบ็ดเหลี่ยมทอง

“ขอมั่ง ขอมั่ง ให้ผมลากมั่ง” ผมเอ่ยขึ้นด้วยอารมณ์ปรารถนาอันล้นจ้น